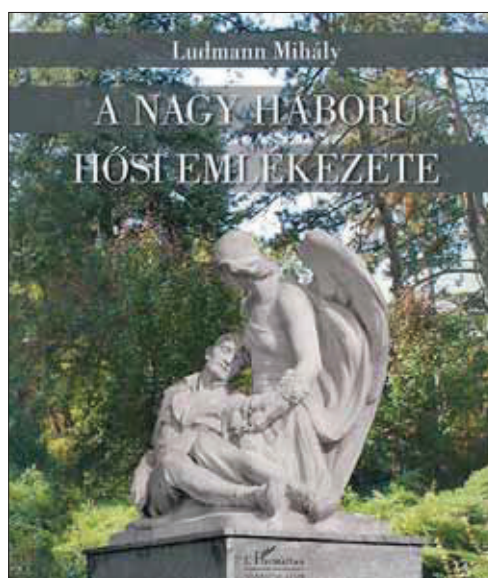

NEMZEDÉKEKEN ÁTÍVELŐ FÁJDALOM

A NAGY HÁBORÚ HŐSI EMLÉKEZETE

A Kossuth Klub, a L'Harmattan Kiadó és a Trianon Kutatóintézet által kiadott, nyomdailag magas színvonalon kivitelezett s tartalmilag mélyenszántó könyv Ludmann Mihály művészettörténész legújabb műve. Ez is, mint előző könyve (*A magyar építészet mesterei I–II.*) hiánypótló alkotás. A világháború hősi emlékműveit ugyanis mindig mostohán kezelte művészettörténet-írásunk. Vagy nem vett róla tudomást, vagy csak leértékelő kritikai tanulmányok jelentek meg róla. Ebben – sajnálatos módon – szerepet játszott Fülep Lajos (kiváló) művészettörténészünk is.

Ludmann Mihály hangyaszorgalmú gyűjtőmunkájának köszönhető jó minőségű fotói s korrekt műelemzései nyomán kultúránk egy fontos szelete tárulkozik fel előttünk. Az alkotó járta az országot, maga készített képeket az eltérő típu-

sú, különböző formai megoldású, de azonos szellemi háttérű plasztikai alkotásokról.

Mégis, mi az a közös szellemi háttér, amit a liberális műítészek vagy nem tudtak, vagy nem akartak észrevenni? A magyar identitástudat mélyrétegében gyökerező hazaszeretet s az ugyanilyen mély együttérzés, mely honfitársaink elvesztéséből származik. Nemzedékeken átívelő fájdalom.

A látott egy- vagy többalakos kompozíciók egy-egy település, körzet hősi halottainak emlékét őrzik. A szobrok nem pusztán a halálról, illetve a halál előtti stáciokról szólnak, hanem arról az őserőről, ami a talpra állás, az újjászületés s megmaradásunk eszméihez kötődik.

Ludmann Mihály feltárja a két háború közötti emlékműállítás törvényi háttérét, gyakorlati megvalósulását; végigköveti

egy-egy alkotó életpályáját, olyanokét is, akik nélküle eltűnnének az ismeretlenség homályában. Felsorolja a legjellegzetesebb szimbólumokat, attribútumokat s ezek különös szerepét a plasztikai kifejezésben.

Több mint száz szobrász készített emlékműveket a két háború között, s a Hősi Emlékműtervek Bizottságának eredményes ténykedése nyomán az elkészült művek eredeti hangvételűek, színvonalasak, nemzeti örökségünk szerves részei.

A kritikai észrevételek, a támadások általában a szobrok stílusát kifogásolták. Igen! Ezek nem absztrakt művek, hanem naturalista alkotások, amelyekben a klasszikus, reneszánsz, barokk, romantikus, elemek is érvényesülnek. Egy-egy műben szentimentális szellem is felfedezhető. Tömbszerű-státikus, de áttört-dinamikus kompozíciós megoldásokkal is találkozunk.

Azt azért a legelvetemültebb kritikus (vagy intrikus) is elismerheti, hogy ezek a szobrárszok szakmailag kiválóan felkészültek. Nemcsak elmélyült anatómiai ismeretekkel, mintázóképesseggel rendelkeznek, hanem jól ismerik a plasztikai kifejezés és hatáskeltés eszközeit is. Nem pusztán l'art pour l'art megrendelésre készült, szenttelen műveket látunk, hanem mélyen átélt, őszinte-tiszta érzések testesültek meg egy-egy kompozícióban. S ez több, mint a pusztán szakmai tudás.

A könyv képeit szemlélve s az elemzéseket olvasva az is nyilvánvalóvá válik az olvasó számára, hogy Ludmann Mihály

vérbeli pedagógus, azaz közérthetően, lényegét megragadóan ír, mintha szóbeli előadást tartana:

„A hősi emlékművek a szobrászaton belül sajátos új műfajt teremtettek. Egyik előképe és forrása a síremlék volt. Ezeknek a helye természetesen a temető vagy sírkert. (...) A hősi emlékművek másik forrása a köztéri emlékmű volt. Ezek között kiemelkedő szerepet töltöttek be az 1848-as forradalom és szabadságharc emlékművei, különösen Zala György budai várban álló Honvéd-szobra. (...) A hősi emlékművek olyan síremlékek, amelyek kiléptek a temetők világából, és közterületeken állították fel őket. Ez gyakran az elhelyezésükre kialakított parkban történt, de ha ezt nem lehetett megvalósítani, akkor leggyakrabban a templomok mellett kaptak helyet.”

Éppen ezért e szép könyv alapján mi is elindulhatunk gyermekeinkkel, tanítványainkkal köztéri szoborlátogatóba. S ha elmélyült vizsgálódásba kezdünk, akkor a naturalista felszín mögött felfedezhetünk olyan konstruktív–expresszív–szürreális–modern és posztmodern mozzanatokat is, amelyek a XXI. századi létünket is áthatják. Azt is megtapasztaljuk egy idő után, hogy őseink lelki ereje – és hősi halált halt honfitársainké is – újjászületik bennünk.

Ludmann Mihály: A nagy háború hősi emlékezete. Budapest, Kossuth Klub, L'Harmattan Trianon Kutatóintézet, 2019., 206 p.

Zala György Honvéd-szobra a Dísz téren (Az 1900-as évek elején)